

منشآت، نشان و یارلیغات

منشآت، نشان و یارلیغات (man.sa.at.ne.san.va.yar.li.gat)، کتابی به فارسی مجموعه ای از نامه های درباری است. نام و نام نگارنده آن مشخص نیست، اما از آنجا که بیشتر این نامه ها از دربار امیر حیدر منغیتی (۱۸۰۰ - ۱۸۲۶م) نوشته شده و منشی دربار او میرزا صادق جاننداری بخارایی بوده، به احتمال نزدیک به یقین، نگارنده هم او است. نامه های این مجموعه به فرمانروایانی همچون محمود شاه افغانی (۱۸۰۱ - ۱۸۰۴م)، شجاع الملک افغانی (که از ۱۸۰۴ تا ۱۸۳۹م ناپیوسته حکومت کرد)، محمد رحیم، خان خیوه (۱۸۰۶ - ۱۸۲۵م)، عمرخان منفیتی (۱۸۲۶م) و هارون غازی، خان قزاق نوشته شده است. از آن میان تبریک نامه ای است که امیر حیدر برای الکساندر یکم امپراتور روسیه (۱۸۰۱ - ۱۸۲۵م) به افتخار پیروزی ارتش روسیه بر فرانسه فرستاده، در ضمن برای سفر یکی از دیپلماتهای بخارا به شهرهای مقدس از راه روسیه اجازه خواسته است.

دو نسخه از این کتاب به شماره های ۲۶۸۹/۱ (۱ - ۷۱ اب، ۹۳ الف - ۲۳۹) و ۲۵۰۹/۱ (اب - ۱۴) در پژوهشگاه خاورشناسی فرهنگستان علوم تاجیکستان نگهداری می شود که در حاشیه نسخه نخست بخشی از قصیده «بوی جوی مولیان» رودکی به چشم می خورد. دو نسخه دیگر از این کتاب به شماره های ۲۶۸۹/۱ و ۲۵۰۹/۱ در انستیتوی آثار خطی تاجیکستان موجود است.

منابع: فهرست دست نویس های شرقی فرهنگستان علوم تاجیکستان، ۲۶۱/۱ - ۲۶۲؛ فهرست نسخه های خطی فارسی انستیتوی آثار خطی تاجیکستان، ۷۷/۱.

قبادیانی

ادب فارسی در آسیای میانه / ۸۶۹

“Муншаот, нишон ва ёрлиғот”

“Муншаот, нишон ва ёрлиғот”, китобе ба форсӣ, маҷмуае аз номаҳои дарборӣ аст. Ном ва номи нигорандаи он мушаххас нест, аммо аз он ҷо ки бештари ин номаҳо аз дарбори Амир Ҳайдари Манғитӣ (1800-1826) навишта шуда ва муншии дарбори ӯ Мирзо Содиқи Ҷондории Бухорӣ буда, ба эҳтимоли наздик ба яқин, нигоранда ҳам ӯ аст. Нусхаи дастнависи ин китоб ба хати муаллиф ба шумораи 1314/1 (АП-179П) дар Пажӯҳишгоҳи шарқшиносии Фарҳангистони улуми Ёзбекистон ниғаҳдорӣ мешавад. Номаҳои ин маҷмуа ба фармонравоёне ҳамчун Маҳмудшоҳи Афғонӣ (1801-1804), Шучоъ-ул-мулуки Афғонӣ (ки аз 1804 то 1839 нопайваста ҳукумат кард), Муҳаммад Раҳим, Хони Хева (1806-1825), Умархони Манғитӣ (1826) ва Ғорун Ғозӣ, Хони Қазоқ навишта шудааст. Аз он миён табрикномае аст, ки Амир Ҳйдар барои Александри I, императори Русия (1801-1825) ба ифтихори пирузии артиши Русия бар Фаронса фиристода, дар зимн барои сафари яке аз дипломатҳои Бухоро ба шаҳрҳои муқаддас аз роҳ Русия иҷозат хостааст.

Ду нусха аз ин китоб ба шумораҳои 1/2689 (1-71аб, 93а-239) ва 1/2509 (16-146) дар Пажӯҳишгоҳи шарқшиносии Академияи илмҳои Тоҷикистон ниғаҳдорӣ мешавад, ки дар ҳошияи нусхаи нахуст бахше аз қасидаи “Бӯи ҷӯи Мӯлиён”-и Рӯдакӣ ба чашм меҳурад. Ду нусхаи дигар аз ин китоб ба шумораҳои 1/2689 ва 1/2509 дар Институти осори хаттии Тоҷикистон мавҷуд аст.

Манбаъҳо: Феҳристи дастнависҳои шарқии Фарҳангистони улуми Тоҷикистон, 1/261-262; Феҳристи нусхаҳои хаттии форсии Институти осори хаттии Тоҷикистон, 1/77.

Қубодиёнӣ

*Донишномаи адаби форсӣ. Адаби форсӣ дар Осиёи Миёна. – Техрон:
Интишороти вазорати фарҳанг ва иршоди исломӣ, 1380, ҷ. 1, сах.
869.*